

інформації, а також отримати ефект синергії від консолідації капіталу та розширення спектру фінансових операцій, змушує банки до створення інтеграційних структур з іншими учасниками фінансового ринку.

Отже, інтеграція України до європейського фінансового простору створить для усіх фінансових установ об'єктивні передумови для подальшого економічного зростання. Поглиблення міжнародної інтеграції України після вступу до СОТ, створення зони вільної торгівлі з ЄС та набуття статусу країни кандидата для вступу до ЄС актуалізує необхідність забезпечення інвестиційної привабливості фінансового ринку України. Європейська інтеграція для фінансового ринку України – це європейський досвід, високі стандарти та інвестиції, розвинена ринкова інфраструктура фінансових послуг в Україні та широкі перспективи для подальшого розвитку.

Таким чином, інтеграція фінансового ринку України у європейський фінансовий простір, з одного боку, може спричинити прояв ряду фінансово-економічних ризиків, а з іншого – матиме позитивні наслідки. Враховуючи ризики та проблеми, що нині існують на фінансовому ринку ЄС, значні недоліки у системі регулювання, які виявила глобальна фінансово-економічна криза, постійні зміни у регуляторній сфері в ЄС, на нашу думку, необхідно підходити до процесу євроінтеграції поетапно та з урахуванням усіх обставин.

Перелік джерел посилання:

1. Євроінтеграційний вектор розвитку та реалізація національних інтересів України: монографія / за заг. ред. Д. В. Карамишева. Харків: ХРІ НАДУ, 2021. 204 с.
2. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики: аналітична доповідь / за ред. М. Пашкова. Київ: Центр Разумкова, 2020. 100 с.

Циганова Н.В.

д.е.н., професор

професор кафедри банківської справи та страхування

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Останні події на фінансових ринках викликають обґрунтовану, на наш погляд, стурбованість експертів і регуляторів. Прискорення темпів інфляції протягом 2022 р. у США та країнах Європи змусили центральні банки застосувати досить жорсткі заходи у монетарній сфері, серед яких неодноразове підвищення процентних ставок, перегляд норм резервування, обмеження грошової пропозиції. Інфляція у США досягла сорокарічного максимуму.

Але проблеми торкнулися не лише грошової сфери. Друга половина 2022 р. та початок 2023 р. супроводжуються дестабілізацією банківського сектору. У березні 2023 р. ми стали свідками проблем швейцарського Credit Suisse, американських Silicon Valley Bank (SVB) та Signature Bank. Банкрутство цих банків завдало суттєвого удару по довірі до фінансових ринків, оскільки

проблемними виявилися великі системоутворюючі банки. SVB виявився найбільшим банком – банкрутом з часів кризи 2007–2009 рр. Це надало поштовх до подальшої дестабілізації банківського сектору та падіння акцій банків, інших фінансових установ. Так найбільшим банкам США, серед яких Bank of America, Citigroup, JP Morgan Chase, Wells Fargo, Goldman Sachs та інші, довелося об'єднувати зусилля для спасіння банку First Republic, акції якого рекордно обвалилися на тлі цих потрясінь. Для підтримки ліквідності цього банку та відновлення довіри інвесторів було прийнято рішення щодо розміщення коштів на рахунках, що не підлягають страхуванню, на 30 млрд дол.

Державні регулятори та офіційні особи також прагнуть підтримати довіру до банків у цей нелегкий час. Голова Федеральної резервної системи США Джером Пауелл, голова Федеральної корпорації страхування депозитів Мартін Дж. Грюнберг та міністр фінансів США Джанет Єллен 12 березня оголосили спільну заяву, у якій акцентували увагу на стійкості банківської системи та вітали спільні дії фінансових установ, спрямовані на недопущення чергової банківської кризи [1]. У ній було наголошено на необхідність рішучих заходів для захисту економіки, стабільного функціонування банківської системи. Федеральна резервна система оголосила про «додаткове фінансування відповідним депозитарним установам, щоб допомогти банкам мати можливість задовольнити потреби всіх своїх вкладників».

Президент США Джо Байден також був вимушений зробити заяву на підтримку банківського сектору, в якій було наголошено на стабільному стані банківської системи, її безпечності і необхідності посилення банківського регулювання. Він наголосив, що «американці можуть бути впевнені, що банківська система в безпеці. Ваші депозити будуть там, коли вони вам знадобляться» [2]. Принципова позиція керівництва країни: за ці проблеми не повинні сплачувати платники податків. Передбачаються заходи щодо менеджменту проблемних банків та подальше посилення банківського регулювання і нагляду.

Система банківського нагляду США вже зазнала значних змін після світової кризи 2007–2009 рр. Посткризове реформування банківської системи США було спрямоване на підвищення її стійкості, зокрема на це спрямовані заходи, передбачені законом Додда-Френка (2010 р.). Згідно цього акту розпочалося реформування фінансового сектору США, зокрема діяльності банків, інвестиційних компаній, рейтингових агенцій. Реформування фінансового сектору передбачало перерозподіл функцій та повноважень між основними регуляторами: Федеральною резервною системою (ФРС), Контролером грошового обігу при Міністерстві фінансів та Федеральною корпорацією страхування депозитів. На відміну від попереднього розподілу повноважень у сфері банківського нагляду цим законом під контроль ФРС передані усі банки з активами понад 50 млрд дол. США. До цього основні контрольні функції на діяльність банків цієї категорії було покладено на Контролера грошового обігу в межах ліцензійного нагляду. У підпорядкуванні Контролера грошового обігу залишилися банки федерального рівня з активами менше 50 млрд дол. США. Тобто була підвищена відповідальність і повноваження ФРС як органа, що виконує функції центрального банку в країні.

Проте для попередження кризових ситуацій на фінансовому ринку створено новий орган – Раду з нагляду за фінансовою стабільністю (Financial Stability Oversight Council, FSOC), яку очолює міністр фінансів і до складу якої входять представники основних регуляторів країни. Тобто реформування фінансового сектору спрямоване на чітке розмежування зон відповідальності та водночас узгодження дій регуляторів федерального рівня. Заслужує на увагу досвід концентрації наглядових і регуляторних функцій щодо різних видів фінансових установ. Об'єктом нагляду є великі фінансові установи як потенційне джерело системних ризиків. Також зусилля FSOC спрямовані на подолання ризиків кліматичних змін та їх впливу на економіку, ризиків, що генерують крипто активи, кібербезпеку та інші новітні виклики, що дестабілізують економіку і фінансові ринки у тому числі [3]. Рекомендації FSOC, що спрямовуються усім регуляторам, сприяють узгодженню дій останніх, роблять їх більш ефективними.

Для України може бути корисним досвід регулювання ризикових інвестицій банків, зокрема обмеження відповідно правила Волкера по торгових операціях банків на ринку цінних паперів сумою 3% капіталу першого рівня [4]. Інтерес банків до інвестицій з високим рівнем прибутку і ризиків, особливо якщо це стосується системних банків, має бути в межах підвищеної уваги регуляторів. Також цікавим є рішення щодо періодичного подання до FSOC великими фінансовими установами планів власної ліквідації, які мають містити заходи щодо виходу з ринку, який не порушуватиме стабільну роботу фінансової системи. Якщо раніше виведення з ринку великих банків було у сфері повноважень Федеральної корпорації страхування депозитів, то тепер це спільна відповідальність ФРС, Федеральної корпорації страхування депозитів та Міністерства фінансів. Як і раніше, ліквідація системно важливих банків покладена на Федеральну корпорацію страхування депозитів, проте формується додаткове ресурсне забезпечення – спеціальний фонд для ліквідації проблемних установ розміром 50 млрд дол., що дозволяє пом'якшити наслідки банкрутств системних банків [5].

У країнах Європи також відбулися суттєві зміни регуляторних механізмів з метою підвищення стабільності банківського сектору, недопущення його дестабілізації. Після світової фінансової кризи 2007–2009 рр. система нагляду за діяльністю банків та інших фінансових інститутів в ЄС була суттєво реформована у напрямі посилення контролю діяльності транснаціональних фінансових угруповань та формування єдиної системи вимог і правил. Оскільки більшість ТНБ на європейських та світових фінансових ринках під час кризових подій продемонстрували низьку фінансову стійкість, суттєве погіршення фінансових показників і потребували державної підтримки, постало питання про підвищення стандартів банківського нагляду та їх стандартизацію на міжнародному рівні. Для цього наприкінці 2010 р. Європейським Парламентом і Радою було затверджено пакет документів, відповідно до яких було створено Європейську систему фінансового нагляду (The European System of Financial Supervisor, ESFS), яка діє з 2011 р. та об'єднує Європейську наглядову раду (The European Supervisory Authorities, ESA), Європейську раду з системних ризиків (The European Systemic Risk Board, ESRB), Об'єднаний комітет органів нагляду в ЄС (The Joint Committee of the European Supervisory Authorities, JCESA), національні наглядові органи

країн-членів ЄС (the national supervisory authorities of EU member states) [6; 7]. Реформування системи нагляду посилило стійкість банківського сектору, проте останні події демонструють необхідність подальшого удосконалення регуляторних механізмів.

Вітчизняний банківський сектор також зазнає втрат, однак у цілому демонструє достатню фінансову стійкість. Однак у процесі подальшого реформування системи нагляду слід врахувати необхідність забезпечення ефективної співпраці усіх регуляторів фінансового ринку, її організаційне оформлення. Потребує удосконалення механізм виведення банків з ринку та його фінансове супроводження.

Перелік джерел посилання:

1. Joint Statement by the Department of the Treasury, Federal Reserve, and FDIC. Press Releases, March 12, 2023. *U.S. Department of The Treasury*. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1337>
2. Тарасовський Ю. Банківська система США безпечна. *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/news/bankivska-sistema-ssha-bezpechna-bayden-vistupiv-iz-5-khvilinnoyu-zayavoyu-pislya-krakhu-svb-ta-signature-bank-13032023-12331>
3. Financial Stability Oversight Council. Annual Report 2022. *U.S. Department of The Treasury*. URL: <https://home.treasury.gov/system/files/261/FSOC2022AnnualReport.pdf>
4. Volcker Rule. *The Board of Governors of the Federal Reserve System*. URL: <https://www.federalreserve.gov/supervisionreg/volcker-rule.htm>
5. Systemically Important or «Too Big to Fail» Financial Institutions. *Congressional Research Service*. September 24, 2018. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R42150>
6. Циганова Н.В. Консолідація банківського сектору у конкурентному середовищі : монографія. Київ: КНЕУ, 2020. 422 с.
7. European System of Financial Supervision. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/esfs/html/index.en.html>

Шараєвська Ю. Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник – старший викладач
кафедри банківської справи
Котенко У. М.*

РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

В умовах воєнного стану в Україні у багатьох споживачів банківських послуг виникли проблеми з відвідуванням банківських установ для вирішення багатьох фінансових питань. Але завдяки зручним та багатофункціональним додаткам клієнти могли швидко та зручно здійснювати безготівкові розрахунки та задовольняти свої потреби. Користувачі ще задовго до воєнного стану оцінили